ਕਥਾ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸਾਨ ਦੀ

ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਰਵੈਰ ਦੇ ਨਾਵਲ *ਸਸਤਾ ਲਹੂ* ਦਾ ਨਾਟਕੀ ਰੂਪਾਂਤਰਣ

ਪਾਤਰ

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ—ਇਕ ਕਿਸਾਨ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ—ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ
ਕੰਵਲਜੀਤ—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ
ਕੋਮਲ—ਪੁੱਤਰ
ਤਾਰੂ—ਇਕ ਸੀਰੀ
ਇਕ ਸ਼ਾਹ

ਕਥਾ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸਾਨ ਦੀ

(ਪਰਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਵਹੀ ਤੇ ਅੰਗੂਠਾ ਲਾਉਂਦਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ)

ਸ਼ਾਹ : (ਵਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ) ਇਕਾਨਵੇਂ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਗਿਆ। ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵਰਿਯਾਮ ਸਿੰਧ, ਧਰਮਪੁਰੇ ਵਾਲਾ ਜੱਟ, ਵਿਆਜ ਦੋ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਂਕੜਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੈਸੇ ਸਣੇ ਵਿਆਜ ਸਾਉਣੀ ਨੂੰ ਲੈਣੇ ਕੀਤੇ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਸ਼ਾਹ ਅੰਗੂਠਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਲਵਾ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਹਿਸਾਬ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਦਸਦੇ।

ਸ਼ਾਹ : (ਵਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ) ਹਿਸਾਬ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਏ ਕੇਹਰ ਸਿੰਆਂ। ਪਹਿਲੇ ਵਹਲੇ 7600 ਦਾ 6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਿਆਜ 920 ਰੁਪਏ, ਬਣ ਗਏ 8520 ਰੁਪਏ। 1500 ਦਾ 4 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਿਆਜ 120 ਰੁਪਏ, ਹੋ ਗਏ ਪੂਰੇ 1620 ਰੁਪਏ। ਮਿੱਠੂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਫੜੇ 100 ਰੁਪਏ, ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਿਆਜ ਪਾ ਕੇ ਹੋ ਗਏ 104 ਰੁਪਏ, ਕੁਲ ਚਲਤ ਹੋ ਗਈ, 10514 ਰੁਪਏ, ਕੁਲ ਕਣਕ ਦੀ ਵੱਟਤ 11345 ਰੁਪਏ। ਸੋ ਬਾਕੀ ਬਚੇ 811 ਰੁਪਏ। ਹੁਣ ਲਏ ਨਕਦ 9911 ਰੁਪਏ, ਸੋ ਸਾਰਾ ਕੱਟ ਕਟਾ ਕੇ ਖਾਤਾ ਬਣ ਗਿਆ 9100 ਰੁਪਏ। ਕਿਉਂ ਆ ਗਈ ਨਾ ਸਮਝ ? ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਏਂ ?...

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਆ ਗਈ ਸਮਝ ਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਭਲਾ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿਸਾਬ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਗ਼ਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ? ਗ਼ਲਤੀ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਈ ਹੀ ਲਗਦੀ ਏ।

ਸ਼ਾਹ : ਕਿਹੜੀ ਗ਼ਲਤੀ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਰਕਮ ਸੀ 7000 ਰੁਪਏ ਹੁਣ ਹੋ ਗਈ 9100 ਰੁਪਏ। ਸਾਡਾ ਨਰਮਾ, ਸਾਡੀ ਹਾੜ੍ਹੀ ਕਿਸ ਕੰਮ, ਗ਼ਲਤੀ ਤਾਂ ਏਥੇ ਈ ਆ...

(ਸ਼ਾਹ ਉਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਸੀਨ ਪਹਿਲਾ

(ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ-ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ-ਉਹਦੀ

ਵਹੁਟੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।)

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਕੋਮਲ ਦੇ ਬਾਪੂ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਸੋਚਾਂ ਕਾਹਦੀਆਂ–ਕੋਮਲ ਦੀ ਮਾਂ–ਸਾਡੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਧਰੀਆਂ ਧਰਾਈਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ–ਐਤਕੀ ਤਾਂ ਉਂਈ ਲੱਕ ਟੁੱਟ ਗਿਐ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਰੱਬ ਵੀ ਲਗਦੇ, ਵੈਰ ਹੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਏ, ਸੂਣ ਵਾਲੀ ਗਊ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਈ, ਮੱਝ ਵੀ ਦੁੱਧੋਂ ਭੱਜ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਗੜੇਮਾਰ ਨੇ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ–ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਮਦਦ ਦਾ ਏਲਾਨ ਕੀਤਾ ਏ–ਕੋਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰ ਲੈਣਾ ਸੀ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕਿਲੇ ਦਾ ਦੇਣਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮੈਂ ਦਰਖ਼ਾਸਤ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਏ, ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਮਿਲ ਵੀ ਜਾਏਗਾ, ਪਰ ਭਾਗਵਾਨੇ ਸੱਤ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕਿਲੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸੌ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ–ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਰਮੇ ਬਾਰੇ ਵਿਉਂਤ ਪਿਆ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਏ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਓ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਕਿਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਕੰਵਲਜੀਤ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦੈ–ਸਮਾਂ ਵੇਖੋ ਕਿਧਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏ। ਜਿਹੜਾ ਭਾਰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲਹਿ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਚੰਗਾ ਏ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰ ਹੌਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੌਖਾ ਹੋ ਕੇ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰੀਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਖ਼ਰਚ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਨਾ ਵੇਚਣੀ ਪੈ ਜਾਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਕਰਜ਼ਾਂ ਸਿਰੋਂ ਨਾ ਲੱਥਿਆ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਸ ਸਾਲ ਹੋਰ ਨਾ ਲਹਿ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੰਵਲਜੀਤ ਨੂੰ ਘਰ ਹੀ ਬਿਠਾ ਛੱਡਣਾ ਏ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਹ ਕਦੋਂ ਕਹਿਨਾ ਵਾਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਾਲ ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਰੂ ਨੂੰ ਸੀਰੀ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਦੱਬਕੇ ਦੋ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇਗਾ–ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਤੁਰਕੇ ਕਿਸੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ। ਜੇ ਦੋਨੋਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹੱਥ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰ ਵੀ ਤਾਂ ਲਹਿ ਸਕਦਾ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਬਸ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਹੀ ਖ਼ਿਆਲ ਰਹਿੰਦਾ ਏ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਖ਼ਿਆਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ? ਹਰ ਸਾਲ ਬੈਠੇ ਬਿਠਾਏ ਵਿਆਜ਼ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਤਾਂ ਵਿਆਜ਼ ਹੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਏ ਪਰ ਕੋਮਲ ਦੇ ਬਾਪੂ, ਧੀ ਭੈਣ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਕਰਜ਼ਾ ਏ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮੰਨੋ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦੇ ਮਾਮੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਵੋ–ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਵੋ, ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਰੋ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਚੰਗਾ ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਵਾਰ ਆਪਾਂ ਤਾਰੂ ਸੀਰੀ ਰੱਖਣਾ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਮੈਂ ਗੱਲ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦੀ ਕਰਦੀ ਆਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਰੂ ਦੀ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਬਾਈ ਤਾਰੂ ਕੰਮ ’ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਵਿਹਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕਾਂਗਾ, ਤਾਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਦੋ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਆਹੋ ਤਾਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦਾ ਵਿਆਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਹੋਰ ਕੀ ?

(ਤਾਰੂ ਆਉਂਦਾ ਏ)

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਲਓ ਤਾਰੂ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਜੇ–ਕਰ ਲਓ ਸੂ ਗੱਲ।

ਤਾਰੂ : ਸੁਣਾ ਬਈ ਚਾਚਾ ਕੇਹਰ ਸਿਆਂ–ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ। ਤਕੜੇ ਓ ? ਹੋਰ ਕੰਵਲਜੀਤ, ਕੋਮਲ, ਮੇਰੀ ਚਾਚੀ ਹੋਣੀ ਸਭ ਰਾਜ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੇ ? ਕਿਵੇਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ?ਸੁੱਖ ਐ ਨਾ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਓਏ ਤਾਰੂ, ਭਤੀਜੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜ਼ੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨੇ, ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਮਿਲਿਐਂ–ਤੂੰ ਤਾਂ ਤਕੜੈਂ ਨਾ, ਸ਼ੇਰਾ ?

ਤਾਰੂ : ਚਾਚਾ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਐਂ–ਚੰਗਾ ਸੋਹਣਾ ਦਿਹਾੜਾ ਲੰਘੀ ਜਾਂਦੈ–ਹੋਰ ਫੇਰ ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਬੁਲਾਇਐ ? ਲਗਦੈ ਅੱਜ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਐ–ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਈ ਦੱਸੀਂ ਚਾਚਾ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਤਾਰੂ ਸ਼ੇਰਾ, ਤੇਰਾ ਸਾਲ ਭਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਭੁੱਲਦਾ ਨੀਂ।

ਤਾਰੂ : ਚਾਚਾ ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਕਦੀ ਦਵੈਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖੀ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੂੰ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਸੀਰ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕੁਝ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰ ਏਨਾ ਸੀ ਕਿ ਠੇਕੇ ’ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣੀ ਔਖੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਸੋਚਿਐ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਸ਼ੇਰਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸਦਿਆ ਏ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ

ਵਾਸਤੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਚੰਦ ਵਾਲੀ ਪੰਜ ਕਿਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਾਂ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਮੁੰਡਿਆਂ, ਸੀਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇਰੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਫ਼ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤਾਰੂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਓ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਸੋ ਸ਼ੇਰਾ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਕੀ ਸਲਾਹ ਐ, ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਆਂ।

ਤਾਰੂ : ਚਾਚਾ ਧੰਨ ਭਾਗ ਤੁਸੀਂ ਇਉਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਈ ਕਰਨੈ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜ ਕਿਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੀਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਲਈ ਐ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਭੱਜਣ ਲੱਗਿਆਂ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਲੈ ਇਹ ਹੋਈ ਨਾ ਗੱਲ–ਤੂੰ ਸ਼ੇਰਾ ਅੱਧਾ ਫ਼ਿਕਰ ਲਾਹ ਦਿੱਤੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੜਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਐਤਕੀਂ ਖੇਤੀ ਦਾ ਚਾਅ ਹੀ ਸਾਰਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤੈ।

ਤਾਰੂ : ਇਹ ਤਾਂ ਚਾਚਾ, ਮੁਸੀਬਤ ਘਰ ਘਰ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਏ। ਉਂਈ ਸਾਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਾਂ। ਖ਼ਰਚ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਭਰਵੀਂ ਫ਼ਸਲ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਝੱਟ ਲੰਘਾ ਹੀ ਲਓਗੇ, ਅਸੀਂ ਗ਼ਰੀਬ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਤਾਰੂ ਸ਼ੇਰਾ ਜਾਣਾ ਕਿਧਰ ਐ ? ਜਿਵੇਂ ਹੋਊ ਵਰਤਾਂਗੇ। ਰਲ ਮਿਲਕੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਭੁੱਖ ਝਲ ਹੀ ਲਵਾਂਗੇ।

ਤਾਰੂ : ਆਹੋ ਚਾਚਾ, ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਝੱਲੀ ਨਹੀਂ, ਏਵੇਂ ਹੀ ਹੁਣ ਝੱਲ ਲਵਾਂਗੇ। ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿਓ ਚਾਚਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਹਾਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਆਹੋ ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਏ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਤਾਰੂ : ਬਾਕੀ ਚਾਚਾ, ਮੈਂ ਇਕ ਸਾਲ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤਾ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਠੜੀ ਬਣਾਉਣੀ ਐ। ਇਹ ਛੱਪਰ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਕੇ ਟੁੱਟ ਗਿਐ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਪੈਸਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਪਊਗੀ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਵਿਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਖ਼ਰਚ ਕਰਨੈ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਤਾਰੂ ਸ਼ੇਰਾ, ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਉਹੀ ਤੈਨੂੰ ਅੱਠਵਾਂ ਹੀ ਦਿਆਂਗੇ, ਆਪਣਾ ਘਰ ਵਰਗਾ ਤੱਲਕ ਐ, ਘਰ ਬਨਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪ ਈ ਬਹੁਤ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਲੋੜ ਹੋਊਗੀ, ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਐ ਤਾਂ ਦੱਸ।

ਤਾਰੂ : ਚੰਗਾ ਚਾਚਾ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਪੱਕੀ ਹੀ ਸਮਝੋ–ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਲਿਖਤ

ਕਰਾਂਗੇ, ਇਕ ਕਿਆਰਾ ਚਰ੍ਹੀ ਦਾ ਗਊ ਵਾਸਤੇ, ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਚਾਚਾ ਦੇ ਦੇਵੀਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਨੂੰਹ ਪੱਠੇ ਖੋਤਖੁਤਾ ਲਿਆ ਕਰੂਗੀ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕੰਮ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਔਖ ਜਹੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਹੋਰ ਸਾਗ ਸਬਜ਼ੀ, ਲੱਕੜ ਲੁਕੜਾਂ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਓਵੇਂ ਹੀ ਸਰਨਾ ਹੋਊਗਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਲੈ ਭਤੀਜੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਏ, ਹੁਣ ਚਾਚਾ ਵੀ ਬੋਲੇ।

ਤਾਰੂ : ਲੈ ਇਹ ਗੱਲ ਚਾਚੀ ਨੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਆਨੇ ਕੀਤੀ ਏ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਉਏ ਤਾਰੂ ਸ਼ੇਰਾ, ਤੇਰੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਦੀ, ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਦਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਡੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਹੋਊਗਾ, ਤੇਰਾ ਉਸ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਊਗਾ। ਗਊ ਵਾਸਤੇ ਪੱਠੇ ਵੀ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ। ਦੁੱਧ ਪੀਏਂਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ।

ਤਾਰੂ : ਲੈ ਫੇਰ ਚਾਚਾ, ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਹੀ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ।

(ਕੰਵਲਜੀਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)

ਕੰਵਲਜੀਤ : ਲੈ ਤਾਰੂ ਵੀਰ ਆਇਐ।

ਤਾਰੂ : ਕੰਵਲਜੀਤ ਰਾਜ਼ੀ ਐ ਨਾ ਭੈਣੇ ?

ਕੰਵਲਜੀਤ : ਹਾਂ ਵੀਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਾਜ਼ੀ ਆਂ। ਹੋਰ ਮੇਰੀ ਭਾਬੀ ਤੇ ਗੁੱਡੀ ਹੋਰੀਂ ਰਾਜ਼ੀ ਨੇ।

ਤਾਰੂ : ਹਾਂ ਠੀਕ ਠਾਕ ਨੇਂ। ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਲਾ ਲਿੱਸਾ ਕਰ ਦਿੱਤੈ, ਸੁਣਿਐ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਰ ਕੇ ਈ ਬਚੀ ਐ!

ਕੰਵਲਜੀਤ : ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਮਲ ਵੀਰ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੋਈ ਕਿ ਭੱਜ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆਇਆ, ਪਰ ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਈ ਪਤਾ ਲੈਣ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ?ਸਾਲ ਭਰ ਤਾਂ ਲਿਆ ਜੀਤ ਲੱਸੀ, ਲਿਆ ਰੋਟੀ, ਲਿਆ ਚਾਹ ਤੇ ਮੁੜਕੇ, ਪਤਾ ਈ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰੋਂ ਭੁਲਕੇ ਆ ਗਿਐਂ।

ਤਾਰੂ : ਭੈਣ ਹੁਣ ਤੂੰ ਵੀ ਸੱਚੀ ਐਂ। ਇਕ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਸੀਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਏਧਰ ਗੇੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਜਿਆ ਪਰ ਫ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਫੇਰ ਲੱਸੀ ਦੀ, ਰੋਟੀ ਦੀ, ਚਾਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇਣੀ ਕਰਨੀ ਏ। ਚਾਚੇ ਨੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਏ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਕੰਵਲਜੀਤ, ਤਾਰੂ ਹੁਣ ਫੇਰ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ।

ਕੰਵਲਜੀਤ : ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਹਲਾ ਚੰਗਾ ਹੋਇਐ ਬਾਪੂ! ਫੇਰ ਬਾਈ ਓਹੋ ਗੱਲ ਹੋਈ ਨਾ, ਮੇਰਾ ਪਤਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਆਇਆ।

ਤਾਰੂ : ਹੁਣ ਚਾਚਾ ਕੰਵਲਜੀਤ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਘਲੋ। ਪਤਾ ਲੈਣ ਆਵਾਂ ਤਾਂ

ਪੂਰੀਆਂ ਖਾਤਰਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਵਾਂ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਤਾਰੂ ਭਤੀਜਿਆ, ਇਹ ਵੀ ਕਾਰਜ ਇਸੇ ਸਾਲ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਣਾ ਏ।

ਕੰਵਲਜੀਤ : ਹਲਾ ਹੁਣ ਦੱਸ ਵੀਰਾਂ ਚਾਹ ਧਰਾਂ ਜਾਂ ਲੱਸੀ ਲਿਆਵਾਂ।

ਤਾਰੂ : ਨਾ ਅੱਜ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਕੰਵਲਜੀਤ : ਹਲਾ ਠਹਿਰ, ਮੈਂ ਸਿਲਾਈ ਸਿਖਦਿਆਂ ਗੁੱਡੀ ਲਈ ਫ਼ਰਾਕ ਬਣਾਈ ਏ। ਉਹ ਲੈਂਦਾ ਜਾ।

(ਜਾਂਦੀ ਹੈ।)

ਤਾਰੂ : ਲੈ ਕੰਵਲਜੀਤ ਤਾਂ ਹੁਣ ਬਾਹਲੀ ਸਿਆਣੀ ਹੋ ਗਈ ਏ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਇਹੋ ਫ਼ਿਕਰ ਤੇਰੀ ਚਾਚੀ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਏ।

ਤਾਰੂ : ਫ਼ਿਕਰ ਕਾਹਦਾ, ਚਾਚੀ ਰੱਬ ਸੁਖ ਰਖਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਕੰਵਲਜੀਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)

ਕੰਵਲਜੀਤ : ਲੈ ਵੀਰਾ ਤੇ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਆਖੀ।

ਤਾਰੂ : ਜ਼ਰੂਰ। ਹਲਾ ਚਾਚਾ ਮੈਂ ਚਲਦਾਂ। ਫੇਰ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਆਵਾਂਗਾ। ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਚਾਚੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਮੁੰਡਿਆ।

(ਤਾਰੂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਕੰਵਲਜੀਤ ਪੁੱਤਰ, ਕਾੜ੍ਹਨੀ ਵਿਚ ਦਾਲ ਏ ਉਹਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖੀਂ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਲੈ ਤਾਰੂ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਫ਼ਿਕਰ ਲੱਥਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਆਹੋ ਹੁਣ ਕੰਵਲਜੀਤ ਵਾਲਾ ਫ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਵੀ ਲਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸ਼ੋਰ ਚੰਦ ਵੱਲ ਵੀ ਹੋ ਆਵਾਂ, ਤਾਰੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਜੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਚੰਦ ਆਕੜ ਗਿਐ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਲੈ ਉਹਨੇ ਕਿ ਆਕੜਨਾ ਏ ? ਉਹਨੇ ਕਿਹੜੀ ਆਪ ਵਾਉਣੀ ਏ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਆਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਾਉਣੀ ਪਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਮੀ ਏ। ਹੋਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਈ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਨੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪੇਸ਼ਗੀ ਦੇਣ ਦਾ ਬੇਸ਼ਕ ਕਹਿ ਦੇਣਾ। ਕੋਮਲ ਦਾ ਮਾਮਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਬੇਸ਼ਕ ਫੜ ਲੈਣਾ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕਾਹਨੂੰ ਭਾਰ ਪਾਉਣਾ ਏਂ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਭਾਰ ਵਲੋਂ ਉਹ ਕੋਈ ਬਿਗਾਨੇ ਨੇ ਨਾਲੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਰੱਖ ਲੈਣੈ।

ਹਾਲੀ ਤਾਂ ਕੋਮਲ ਦੀ ਨਾਨੀ ਨੇ ਕੋਮਲ ਨਾਲ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤੈ ਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਹ ਸਾਇਕਲ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵੇਗੀ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਤਾਂਹੀਉਂ ਨਾਨਕੇ ਫੇਰੇ ਪਾਉਂਦਾ ਏ ਬਿਲਾ। ਚੱਲ ਐਤਕੀ ਰੱਬ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਕੰਮ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

(ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ)

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਕਿਉਂ ਸ਼ੇਰਾ ਅੱਜ ਏਨੀ ਦੇਰ ਲੱਗ ਗਈ ਸਕੂਲ ?

ਕੋਮਲ : ਨਹੀਂ ਬਾਪੂ, ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਦੇਰ ਲੱਗੀ, ਛੋਟੇ ਚੀਮੇਂ ਇਕ ਜਲਸਾ ਸੀ, ਉਹ ਸੁਣਨ ਖਲੋ ਗਿਆ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਕਾਹਦਾ ਜਲਸਾ ਸੀ ?

ਕੋਮਲ : ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ।

ਕੰਵਲਜੀਤ : (ਚੌਂਕੇ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਤੇ ਵੀਰ ਕੀ ਸੁਣਿਐ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ?

ਕੋਮਲ : ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਚਾਈ ਸੁਣੀ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਾਅਦ 30 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਸਨ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਕੌਣ ਸਨ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਤੂੰ ਜਾਣਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਏ ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਲਗਦਾ ? ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਝੂਠ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਫੈਲਿਆ ਏ ? ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ਨੇ।

ਕੋਮਲ : ਸਾਰੇ ਕੌਣ ਬਾਪੂ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ।

ਕੋਮਲ : ਕਿਉਂ ਆਪਾਂ ਕਿਉਂ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਏ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਆਹੋ ਕੋਮਲ ਦੇ ਬਾਪੂ ਅਸੀਂ ਕਾਹਦੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਏ ?

ਕੋਮਲ : ਬਾਪੂ ਜੀ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ 68 ਵਿਚੋਂ 64 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਉਹ ਹੋਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰਾਂ ਦੇ ਜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਰਾਤ ਤੱਕ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਲਹੂ ਪਸੀਨਾ ਇਕ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਦੋ ਡੰਗ ਦੀ ਰੋਟੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਏ ਭਲਾ ? ਤੁਸੀਂ ਦਸੋ ਬਾਪੂ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਏ ? ਬੇਈਮਾਨ ਤੇ ਬਾਪੂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਨੇ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਚੂਸਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਭ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਉਂਗਲ ਨਾ ਕਰੇ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਅੱਛਾ ਸ਼ੇਰਾ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਨਾ ਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰਨੀ ਏਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹੀ ਫ਼ਿਕਰ ਖਾਈ

ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਫ਼ਸਲ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਬੀਜੀ ਜਾਏ, ਪਾਲੀ ਜਾਏ।

ਕੋਮਲ : ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੱਡੀ ਹੋਏ ਗੜੇ ਪੈ ਜਾਣ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਗੇੜ ਏ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਥੋੜੀ ਗੱਲ ਏ। ਹਾਂ ਤੇ ਐਤਕੀ ਤਾਰੂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਸੀਰੀ ਰਲਾ ਲਿਆ ਏ।

ਕੋਮਲ : ਤਾਰੂ ਮੰਨ ਗਿਆ ਬਾਪੂ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਆਹੋ ਹੁਣੇ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆ ਏ। ਪੰਜ ਕਿਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਐਤਕੀ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਕੋਮਲ : ਐਤਕੀ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਲੰਮੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵੰਡਾਵਾਂਗਾ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰਾ ਸਾਨੂੰ ਉਦੋਂ ਲੋੜ ਪੈਣੀ ਏ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਕਾਕੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰੇਂਗਾ।

ਕੋਮਲ : ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਲੰਮੀਆਂ ਆਸਾਂ ਨੇ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਲੰਮੀਆਂ ਆਸਾਂ ਵੀ ਸ਼ੇਰਾ ਕੋਈ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲਾ ਹੀ ਲਾ ਸਕਦੈ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜਿਗਰਾ ਏ ਕਿ ਹਰ ਹਾੜੀ, ਹਰ ਸੌਣੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਆਸ ਲਗਾਈ ਦੀ ਏ। ਹਲਾ ਤੂੰ ਹੱਥ ਮੂੰਹ ਧੋ- ਰੱਬ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਕੋਮਲ ਅੰਦਰਵਾਰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ ਤੇ ਕੰਵਲਜੀਤ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਫੇਡ ਆਊਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)

ਸੀਨ ਦੂਸਰਾ

(ਕੋਮਲ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ)

ਕੋਮਲ : ਬਾਪੂ ਕਿਧਰ ਏ ਮਾਂ ? ਰਾਤ ਵਾਲਾ ਝੱਖੜ ਤਾਂ ਮਾਰੂ ਸੀ। ਖੇਤ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਨਹੀਂ ਪੁੱਤਰਾ ਖ਼ੈਰੀ ਹੀ ਰਹੀ ਏ। ਨਾਲੇ ਤੂਫ਼ਾਨ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਝੱਖੜ ਨੇ ਫ਼ਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਏ।

ਕੋਮਲ : ਕਿਹੜੇ ਝੱਖੜਾਂ ਨੇ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਸਵੇਰੇ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਸੀ।

ਕੋਮਲ : ਕੀ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਕਿ ਉਹਦੇ ਸੁਹਰੇ ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਹੀ ਗਏ ਨੇ।

ਕੋਮਲ : ਪਰ ਬਾਪੂ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਡੀਕ ਲੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋ ਟੁਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਹਾਲੀ ਤੇਰਾ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ।

ਕੋਮਲ : ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਸੋਚਿਆ ਸੀ, ਦਸ ਕਿਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਏ, ਤੇ ਕੁੜੀ ਸੁਖੀ ਵਸੇਗੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦਰਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹ ਰਖਿਐ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਆਕੜ ਵਿਚ ਕੰਵਲਜੀਤ ਨੂੰ ਉਹ 'ਨੰਗਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਕੋਮਲ : ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੱਸੀ, ਨੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਦੋ ਹੱਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਆਉਂਦਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਤੈਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਦੇ ? ਨਾਲੇ ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਕੋਮਲ : ਕੰਵਲਜੀਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਭੈਣ ਰਾਜ਼ੀ ਆ ਨਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਠੀਕ ਆਂ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਉਹਨੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਗੱਲ ਛੁਪਾ ਲਈ ਹੋਣੀ ਏ।

ਕੋਮਲ : ਪਰ ਉਹਦੀ ਸੱਸ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਬੋਲੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਬੜੀ ਖੇਖਣਹਾਰੀ ਏ ਖਸਮਾਂ ਖਾਣੀ।

ਕੋਮਲ : ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਕੰਵਲਜੀਤ ਨੂੰ ਲੈਣ ਗਈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਭੇਜੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਅਖੇ ਵੱਡੀ ਨੂੰਹ ਪੇਕੇ ਗਈ ਏ, ਘਰ ਕੌਣ ਸਾਂਭੇਗਾ ?

ਕੋਮਲ : ਯਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੂੰਹਾਂ ਨੌਕਰਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਵੱਡੀ ਦੇ ਪੇਕੇ ਤਕੜੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਣਕੇ ਉਹਰੁਅਬ ਤੇ ਦਬਾ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਤਲਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਡਰ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਭਰਦੇ ਜਾਈਏ।

ਕੋਮਲ : ਮਾਂ ਅਸੀਂ ਐਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦਸ ਕਿਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤੀ ਏ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਈ ਖ਼ੁਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਸਾਡੇ ਲਈ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਖ਼ੁਦਾ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਧੀ ਵਾਲੇ ਜੋ ਹੋਏ, ਇਸ ਲਈ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਕੋਮਲ : ਕਿਉਂ ਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਅਣਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਲਾਲਚ ਘਰ ਕਰ ਗਿਐ। ਪਰ ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਫ਼ਿਕਰ

ਨਾ ਕਰ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਜੁਗ ਨੇ ਊਂਈ ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹ ਰੱਖੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਸੁਖੀ ਹੋਊਗਾ, ਇਹ ਹਵਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਗ ਰਹੀ ਏ।

ਕੋਮਲ : ਹਵਾ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਵਗ ਗਈ ਏ ਮਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਡੱਟ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਹਵਾਵਾਂ ਵੀ ਰੁਖ ਬਦਲ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਦੀ ਕਿਥੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਜਿੱਲਣ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

(ਤਾਰੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)

ਤਾਰੂ : ਜਿੱਲਣ ਵਰਗੀ ਜਿੱਲਣ ? ਕੋਮਲ ਬਾਈ, ਬੰਦਾ ਇਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਏ ਤੇ ਇਹ ਜਿੱਲਣ ਉਹਨੂੰ ਦੋ ਕਦਮ ਵਾਪਸ ਧਰੀਕ ਲੈਂਦੀ ਏ।

ਕੋਮਲ : ਤਾਰੂ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਜਿੱਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈਂ ?

ਤਾਰੂ : ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਇਕ ਜਿੱਲਣ ਏ ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਹੀ ਜਿਲਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਚਾਚੀ, ਚਾਚਾ ਕਿਧਰ ਐ ਮੈਂ ਦੱਸਣ ਆਇਆ ਸਾਂ ਕਿ ਤੇਜੋ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿਹਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਤਰ ਏ, ਸਮਾਂ ਗਵਾਉਣਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਆਖੇ ਜ਼ੈਲਦਾਰਾਂ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਾਂ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਚਾਚਾ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਕੰਵਲਜੀਤ ਵਲ ਹੀ ਗਿਆ ਏ, ਉਹਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਸੀ।

ਤਾਰੂ : ਕਿਉਂ ਖ਼ੈਰ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਏ ? ਚਾਚਾ ਬਗੈਰ ਦਸੇ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਖ਼ੈਰ ਈ ਏ ਤਾਰੂ। ਉਂਝ ਕੁੜੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ, ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਲਾਲਚੀ ਬਾਹਲੇ ਹੀ ਨੇ।

ਤਾਰੂ : ਫੇਰ ਖ਼ੈਰ ਕਾਹਦੀ ਏ ਚਾਚੀ ? ਸਾਡੇ ਚਾਚੇ ਵਰਗੇ ਸਾਊ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਦਰੇ ਕਿਧਰੋਂ ਟੱਕਰ ਗਏ, ਚਾਚੀ ਇਕ ਗੱਲ ਆਖਾਂ ਹੁਣ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਕਰਾਰੇ ਹੱਥਾਂ ਬਾਝ ਨਹੀਂ ਕਾਬੂ ਆਉਂਦੇ।

ਕੋਮਲ : ਵੇਖਿਆ ਮਾਂ, ਤਾਰੂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਗੱਲ ਆਖੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਮੁੰਡਿਓ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਆਖਣੀਆ ਸੌਖੀਆਂ ਨੇ, ਧੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਏ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੌਖੀ ਨਿਬੜਦੀ ਏ।

ਤਾਰੂ : ਚਾਚੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਹਣਾ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਗੋਲਾ ਏ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਦਾ ਸੁਹਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਏ, ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਉਹਦਾ ਨਾਂ 'ਕਾਂ'

ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਏ, ਅਖੇ ਝਪਟੇ ਮਾਰਦਾ ਏ ?

ਤਾਰੂ : ਨਾ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਵਲਜੀਤ ਜਿਹੀ ਘੁੱਗੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕੋਮਲ : ਤਾਰੂ ਜਦੋਂ ਸਾਕ ਕਰਨ ਗਏ, ਮੈਂ ਬਥੇਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਚਲੋ, ਅਖੇ ਉਹ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਪੇ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ, ਹੁਣ ਕਰ ਲੈਣ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗੱਲ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਤੈਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਹੀ ਝਾੜਣ ਲੱਗ ਪੈਣਾ ਸੀ।

ਕੋਮਲ : ਮੈਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਤ ਤਾਂ ਤਾੜ ਜਾਂਦਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਹਲਾ ਬਹੁਤਾ ਔਖਾ ਨਾ ਹੋ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੰਵਲਜੀਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕਰਕੇ ਤੋਰਾਂਗੇ। ਤਾਰੂ, ਤੇਰੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਦੇਰ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤੂੰ ਜ਼ੈਲਦਾਰਾਂ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਰ ਆ।

ਤਾਰੂ : ਆਹੋ ਚਾਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਣ ਆਇਆ ਸਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸੇ ਬਹੁਤੇ ਲੈਣੇ ਨੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਪਰ ਸਮਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੋਮਲ : ਚਲ ਤਾਰੂ, ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਵਾਂ।

ਤਾਰੂ : ਜ਼ਰੂਰ ਚਲ ਬਾਈ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਠਹਿਰੋ ਮੈਂ ਚਾਹ ਧਰੀ ਹੋਈ ਏ। ਪੀ ਕੇ ਜਾਣਾ।

ਕੋਮਲ : ਅੱਛਾ ਮਾਂ, ਤਾਰੂ ਦੋ ਘੜੀ ਬਹਿ ਜਾ।

(ਤਾਰੂ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਤਾਰੂ : ਚਾਚੇ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਚੈਨ ਨਹੀਂ, ਹਾਲੇ ਨਰਮੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਐ, ਉਤੋਂ ਇਹ ਕੰਵਲਜੀਤ ਵਾਲਾ ਭੈੜਾ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਏ। ਬਾਈ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਨੇ, ਤੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਨੌਕਰੀ ਲੱਗ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਸੌਖਾ ਹੋਵੇ।

ਕੋਮਲ : ਨੌਕਰੀਆਂ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਲਈ ਕਿਥੇ ?

ਤਾਰੂ : ਕਿਉਂ ? ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਰੱਬ ਦੇ ਮਾਂਹ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ?

ਕੋਮਲ : ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਰੂ ਮਿਲਦੀ ਏ,ਹਰ ਇਕ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਨੰਬਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ, ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਏ ਕਿ ਉਹ ਬੋਦੀਆਂ ਜਾਂ ਜੂੜੇ ਕਿਲੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ।

ਤਾਰੂ : ਉਹ ਕਿਉਂ ?

ਕੋਮਲ : ਤਾਂ ਜੋ ਊਂਘ ਆ ਵੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਬੰਧਾ ਸਿਰ ਥੱਲੇ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਤਾਰੂ : ਤੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਹਾਲ ਏ ਕਿ ਜੂੜਾ ਏ ਤਾਂ ਨਾ ਬੋਦੀ, ਬਸ ਜਰੂਟੀਆਂ ਹੀ ਜਰੂਟੀਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੇਗਾ।

(ਚਾਚੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹ ਫੜਾਉਂਦਾ ਹੈ)

ਤਾਰੂ : (ਘੁੱਟ ਭਰ ਕੇ) ਚਾਚੀ ਚਾਹ ਭਾਵੇਂ ਤੇਰੀ ਨੂੰਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਏ, ਪਰ ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਐਵੇਂ ਫੋਕੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਏਂ।

ਤਾਰੂ : ਸਾਲ ਭਰ ਲਾਭੇਂ ਸੀਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਤੇਰੀ ਚਾਹ ਬੜੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਅੱਛਾ ਇਹ ਦੱਸ ਤੇਰਾ ਕੋਠਾ ਪੈ ਗਿਆ ?

ਤਾਰੂ : ਪੈ ਗਿਆ ਕੇ, ਇਹ ਵੀ ਚਾਚੇ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੋਈ। ਉਂਝ ਕਿਧਰੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇਂਦਾ ਸੀ ਕੁਝ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਾਚੇ ਨੇ ਜ਼ਾਮਨੀ ਭਰੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੈ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਚੁੱਕ ਲੈ। ਚਾਚੇ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਏਨਾ ਖਰਾ ਕਿ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਸਲਾਹੁੰਦਾਂ ਏ।

ਕੋਮਲ : ਜਿਹੜਾ ਛਿੱਲ ਆਪਣੀ ਸੌਖੀ ਲੁਹਾ ਲਵੇ, ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਆਪੇ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ।

ਤਾਰੂ : ਛਿੱਲ ਤਾਂ ਕੋਮਲ ਬਾਈ ਲਹਿਣੀ ਹੀ ਲਹਿਣੀ ਏ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਲਵੋ ਤਾਂ ਵੀ ਲਹਿੰਦੀ ਏ। ਉਥੋ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਬੰਦੇ ਅੱਗੋਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਵੀ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਆੜ੍ਹਤੀ ਲਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਲਾਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਕੋਮਲ : ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਨਾਲ ਹਿਸਾਬ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਤਾਰੂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਧੰਨੇ ਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਸਾ ਫੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਏ ਉਹਦੇ ਸੂਦ ਵਿਚ ਤੇ ਕੁਝ ਆੜਤ ਵਿਚ।

ਤਾਰੂ : ਕੋਮਲ ਬਾਈ ਤੂੰ ਹੁਣੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈ ਜਾ, ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲਦੀ ਏ। ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਫ਼ਸਲ ਘਰ ਤਾਂ ਰੱਖ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ, ਲੋੜਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖਲੋਤੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਇਹ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੈਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰਾਤ ਬਰਾਤੇ ਪੈਸੇ ਫੜ ਲਈਦੇ ਨੇ। ਬੈਂਕਾਂ ਵਲ ਜਾਓ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਈ ਨਹੀਂ ਮਾਨ।

ਕੋਮਲ : ਤਾਰੂ ਬਾਈ, 1947 ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਸਾਂ, ਹੁਣ ਤੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੱਤ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ

ਆਂ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਵਧਿਆ ਇਕ ਤੋਂ ਡਿਉਢਾ। ਤਾਰੂ ਪਤਾ ਈ ਬਾਕੀ ਸਾਡੇ ਪੰਜ ਹਿੱਸੇ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ?

ਤਾਰੂ : ਗਿਆ ਮੰਡੀ ਦੇ ਸੇਠਾਂ ਦੇ ਹੱਥ। ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਛੱਤਾ ਪਈਆਂ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ। ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ, ਹੋਟਲ, ਕਲੱਬ, ਨਾਚ ਘਰ ਸਭ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਲਹੂ ਏ। ਜਿਹੜਾ ਸਸਤਾ ਸਮਝ ਕੇ ਚੂਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏ। ਬੜਾ ਕੁਝ ਗ਼ਲਤ ਏ, ਸਾਰਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੀ ਝੂਠ ਤੇ ਖੜਾ ਏ।

ਤਾਰੂ : ਫੇਰ ਸੱਚ ਕੀ ਏ ?

ਕੋਮਲ : ਸੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਏ, ਜਿਥੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਸੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਏ, ਜੋ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਤਾਰੂ : ਕੋਮਲ ਬਾਈ, ਇਹ ਸੱਚ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵੀ ਦਸਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਕਿਥੇ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਦੇਂਦੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ? ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਇਕੋ ਗੱਲ ਦਸ ਦੇਵਾਂ, ਕਿ ਸੱਚ ਸਾਰਾ ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਏ। ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਉਹੀ ਸੱਚ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਝੂਠ।

(ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਤਾਰੂ ਕਿਹੜੇ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਏ ?

ਤਾਰੂ : ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਾਚਾ, ਕੋਮਲ ਬਾਈ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੋਮਲ ਬਾਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਏ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਇਲਮ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਇਲਮ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਤਾਰੂ ਭਤੀਏ, ਇਲਮ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੇ। ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੀ ਇਹੋ ਏ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਇਲਮ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਇਲਮ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਨੇ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਇਲਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੱਲੇ ਹੀ ਆ ਗਏ ਹੋ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਥੋੜਾ ਪੁੱਠਾ ਬੋਲਦੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ।

ਕੋਮਲ : ਬਾਪੂ ਤੁਸੀਂ ਲਿਆਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਉਹ ਭੇਜਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਦੋਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਚਾਇਤ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕੋਮਲ : ਪਰ ਕੰਵਲਜੀਤ ਲਈ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਕੱਟਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਏ,

ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਉਹ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹੋ ਗਈ ਏ, ਮੈਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੀੜੇ ਵੀ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਧੀ ਹੁੰਦੀ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਫੇਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਛੱਡ ਕਿਉਂ ਆਏ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਹਰ ਇਕ ਸੋਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਏ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਨ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਪੰਚਾਇਤ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਚ ਗੱਲ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਦੋ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਨੇ। ਤਾਰੂ ਸਵੇਰੇ ਤੇਜੇ ਹੋਣਾ ਦਾ ਟਰੈਕਟਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਤਾਰੂ : ਨਹੀਂ ਚਾਚਾ ਇਹੋ ਦੱਸਣ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਹੁਣ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਦੇ ਚਲਿਐ, ਭਾਵੇਂ ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤੇਜੇ ਹੋਣਾ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਧ ਹੀ ਲੈਣਗੇ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਅੱਜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਫੇਰ ਢਿੱਲ ਨਾ ਕਰ ਸ਼ੇਰਾ, ਹੁਣੇ ਜਾ, ਕੋਮਲ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ।

ਤਾਰੂ : ਚਾਚਾ ਬੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੋ ਗਿਐ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਸਵੇਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਇਹੋ ਕਰਾਂਗਾ। ਕੋਮਲ ਪੁੱਤਰ ਤੂੰ ਜਾ ਤਾਰੂ ਨਾਲ ਫੇਰ ਵੀ ਦੋ ਗਏ ਦਾ ਲਿਹਾਜ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਤਾਰੂ : ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਏ ਚਾਚਾ, ਮੰਡੀ ਧੰਨੇ ਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਸਾਂ। ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛਦਾ ਕਿਵੇਂ ਆਈ ਏ ਜੋੜੀ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਛਿੱਲ ਲਵਾਉਣ ਆਈ ਏ ਦੁੱਖ ਨਾਲ। ਅੱਜ ਦੇਖੀਏ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਗਿੱਦੜ ਵਾਂਗ ਟੀਸੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ।

ਕੋਮਲ : ਕਿਹੜੇ ਗਿੱਦੜ ਵਾਂਗ ਤਾਰੂ ?

ਤਾਰੂ : ਕਹਾਵਤ ਵਾਲੇ ਗਿੱਦੜ ਵਾਂਗ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਿੱਦੜ ਦੇ ਗੂੰ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ, ਉਹ ਟੀਸੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਐ, ਆਖੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਕਹਾਵਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਕੋਮਲ : ਅੱਛਾ ਚੱਲ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਬਣਾ।

(ਦੋਨੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਖੋਲ ਕੇ ਦੱਸੋ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਗੱਲ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਉਥੇ ਪੁੱਜਿਆ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਟੱਬਰ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਦੂਰੋਂ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਈ। ਡਰਦੀ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪਈ ਕਿ ਬਾਪੂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਿਆਰ

ਲਵੇ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਕੁੜਮਣੀ ਤਾਂ ਪੈਰਾਂ ’ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੈਣ ਦੇਵੇ, ਅਖੇ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਰਾਣੀ ਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਸਦੀ ਹੀ ਪਈ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਆਖਿਆ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਦਾ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਉਹ ਖਸਮਪਿੱਟੀ ਦੇ ਸਿਰ ਸੁਆਹ ਪਾਉਣੀ ਸੀ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਨਾਲ ਤੋਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਵੱਡੀ ਆਈ ਨਹੀਂ, ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਏ। ਏਸੇ ਨੇ ਸਾਂਭਣਾ ਏ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੀੜਾਂ ਹੀ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਂਦੀਆਂ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਹੂੰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖੇਖਣ। ਨੂੰਹ ਘਰ ਆਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਲੱਕ ਅਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸੱਸਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੁੜੀਆਂ ਕੋਲ ਇਕੋ ਏ ਕਿ ਖਸਮ ਆਉਣ ਤੇ ਸਿਰ ਪੀੜ ਦਾ ਪੱਜ ਲਾ ਕੇ ਮੰਜੇ ਪਈ ਮੂੰਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਲੈਣ ਤੇ ਖਸਮ ਪਏ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਣ ਪਰ ਸਾਡੀ ਕੰਵਲਜੀਤ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਥੇ ਕੁਝ ਆਉਂਦਾ ਏ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਫੇਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧੀ ਏਨੀਂ ਲਾਡਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਘਰ ਹੀ ਰੱਖਣੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਆ ਗਏ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਪਰ ਸੋਚੋ ਤਾਂ ਸਈ ਕੰਵਲਜੀਤ ਤੇ ਕੀ ਬੀਤੀ ਹੋਏਗੀ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਆਉਂਦੀ ਵਾਰ ਉਹਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਕੰਨ ਵਿਚ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਿਆ ਕਿ ਧੀਏ ਜਿਥੇ ਏਨੀਂ ਕੱਟੀ ਏ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਕੱਟ ਲੈ, ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਚਾਰਾ ਕੇਰਕੇ ਪੰਚਾਇਤ ਲਿਆਵਾਂਗਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਸਖਣਾ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਗਰਾ ਕਿੰਝ ਪਿਆ ਸਭ ਕੁਝ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਕੰਵਲਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ, ਇਹ ਜਿਗਰਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਤੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ–ਹਰ ਛੇਈਂ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਾਲੀ ਫ਼ਸਲ ਜਦੋਂ ਮੰਡੀ ਢੇਰੀ ਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਲਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਸ ਸਖਣਾ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਅੱਜ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰਾਂ ਨਾਲ, ਲਾਡਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲੀ ਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਸਾਈਆਂ ਕੋਲ ਛੱਡ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪ ਸਖਣੇ ਦਾ

ਸਖਣਾ। ਧੀ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਏ। ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪਾਲੀ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੇ ਆਪ ਸਖਣੇ ਦੇ ਸਖਣੇ ਪਰ ਮੇਰਾ ਦੁਖਾਂਤ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ ਇਹ ਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਬਾਪ ਵੀ ਹਾਂ-ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਹਾਂ।

(ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਫੇਡ ਆਊਟ)

ਸੀਨ ਤੀਜਾ

ਤਾਰੂ : ਐਤਕੀ ਤਾਂ ਚਾਚੀ ਵਾਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ-ਰੱਬ ਸੁੱਖ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦਲਿੱਦਰ ਲਹਿ ਜਾਣਗੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਫ਼ਸਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਹਾਂ ਤਾਰੂ ਰੱਬ ਸੁੱਖ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤਾਰੂ : ਸੁਣਿਐ ਹੁਣ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਵੀ ਰਾਸ ਆਗਿਐ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਏ ਚਾਚੀ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਘਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਕਢਾਉਣੀਆਂ ਨੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਤਾਰੂ ਪੰਚਾਇਤ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸਲਾਹ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਤਾਰੂ : ਲੈ ਚਾਚੀ ਪੰਚਾਇਤ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਇਕਦਮ ਮਾਂਊ ਬਣ ਗਏ। ਫੇਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾਕੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਤਰਲੇ ਕਰਨ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਚਾਇਤ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਓ ਮੁੰਡਾ ਸਵੇਰੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਜਦੋਂ ਲੈਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੂੰਹ ਪਾੜ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਕੁੜੀ ਏਨੀ ਲਾਡਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਘਰ ਹੀ ਰੱਖਣੀ ਸੀ ਪਰ ਪੰਚਾਇਤ ਅੱਗੇ ਝੱਟ ਝੂਠ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਏ ਭੇਜਣ ਤੋਂ।

ਤਾਰੂ : ਉਹ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਊਂਈ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਲਗਦਾ ਏ। ਕੋਮਲ ਦੱਸਦਾ ਏ ਕਿ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਹੁਣ ਮਾਂ ਬਾਪ ਵਿਰੁਧ ਹੋ ਗਿਆ ਏ ਕਿ ਉਹ ਦਾ ਘਰ ਉਜਾੜਣ ਵਾਲੇ ਉਹਦੇ ਮਾਪੇ ਹੀ ਨੇ, ਤੇ ਉਹ ਵੱਖ ਹੋਣ ਨੂੰ ਫਿਰਦਾ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਪਰ ਮੁੰਡਾ ਆਪ ਹੀ ਆ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਤਾਰੂ : ਚਾਚੇ ਨੇ ਬੜੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਹਾਲੇ ਨੇਪਰੇ ਕਿੱਥੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਏ ਤਾਰੂ।

ਤਾਰੂ : ਨੇਪਰੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਸਮਝੋ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਉਂਝ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦਾ ਉਸ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਆਖ਼ਰ ਇਕ ਦਿਨ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਏ।

(ਕੋਮਲ ਆਉਂਦਾ ਏ)

ਕੋਮਲ : ਮਾਂ ਤੂੰ ਫੇਰ ਉਹੀ ਗੱਲ ਛੇੜੀ ਹੋਈ ਏ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਛੇੜੀ ਏ ? ਤਾਰੂ ਪੁੱਛਦਾ ਸੀ।

ਤਾਰੂ : ਆਹੋ ਮੈਂ ਹੀ ਚਾਚੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦੀ ਸੱਸ ਨੇ ਕਦੋਂ ਮਰਨਾ ਏ।

ਕੋਮਲ : ਉਹਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ ?

ਤਾਰੂ : ਲੈ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਸੁਖੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਸੇਗੀ। ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭੈੜਾ ਜੀਅ ਉੱਠ ਜਾਏ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਹੀ ਹੌਲਾ ਹੁੰਦੈ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਚਲ ਤਾਰੂ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਆਖਣਾ ਚਾਹੀਦੈ, ਰੱਬ ਹਰ ਇਕ ਜੀਅ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਰੱਖੇ।

ਤਾਰੂ : ਲੈ ਚਾਚੀ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਕੁੜਮਣੀ ਦਾ ਹੇਜ ਆ ਗਿਐ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਅੱਛਾ ਹੁਣ ਲੱਸੀ ਪੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਲਈ ਵੀ ਲੈ ਜਾ।

ਤਾਰੂ : ਚਾਚੀ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਮੈਂ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਕਿਉਂ ?

ਤਾਰੂ : ਚਾਚੇ ਨੇ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਹੋਰਾਂ ਕੋਲ ਦੋ ਬੋਰੀਆਂ ਸੀਮਿੰਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਏ ਤੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਉਦੋਂ ਏ ਜਦੋਂ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਕਿਉਂ ?

ਤਾਰੂ : ਸੱਠ ਰੁਪਿਆ ਦੀ ਬੋਰੀ ਚਕਣੀ ਕੀਤੀ ਏ, ਉਹ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਚੁਕਣੀ ਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਸੱਠ ਰੁਪਏ ਬੋਰੀ ? ਹਨੇਰ ਸਾਈਂ ਦੀਂ।

ਤਾਰੂ : ਸਾਈਂ ਦਾ ਹਨੇਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਦਾ ਹਨੇਰ ਏ। ਕੋਠੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰੁਕਿਆ ਏ ਸੀਮਿੰਟ ਖੁਣੋਂ। ਨਾਲੇ ਅਸਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਬੋਰੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਨੇ। ਇਹੋ ਸਮਝਾਂਗੇ ਕਿ ਅੱਧੀ ਬੋਰੀ ਕਣਕ ਦੀ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਦੇ ਲੇਖੇ, ਉਹ ਖਾ ਕੇ ਮੋਟਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਇੰਝ ਅੱਧੀ ਅੱਧੀ ਬੋਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਂਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਪੂਰੀ ਕਿੱਥੇ ਪੈਣੀ ਏ ?

ਤਾਰੂ : ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਪਈ ਏ ਚਾਚੀ ਕਿ ਹੁਣ ਪੈ ਜਾਏ ? ਕੋਮਲ ਸੁਣਾ ਬਾਈ, ਹੁਣ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਕਿਥੇ ਲਗਣਾ ਏ ?

ਕੋਮਲ : ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਅੱਗੇ।

ਤਾਰੂ : ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਅੱਗੇ। ਕਿਉਂ ?

ਕੋਮਲ : ਸੀਮਿੰਟ ਵੇਚਦਾ ਬਲੈਕ ਵਿਚ।

ਤਾਰੂ : ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਕਦੋਂ ਲਗਣਾ ਏ ?

ਕੋਮਲ : ਕੱਲ੍ਹ।

ਤਾਰੂ : ਖ਼ੈਰ ਏ, ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਰਾਤੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਨੇ।

ਕੋਮਲ : ਕੀ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ? ਰਾਤੀਂ ?

ਤਾਰੂ : ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੀਰੀ ਕਿਸ਼ੋਰ ਲਾਲ ਦੇ ਜਾਏਗਾ। ਅੱਧੀ ਬੋਰੀ ਕਣਕ ਦੀ ਉਹਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਕੇ ਬੋਰੀਆਂ ਸੀਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਸੱਠ ਰੁਪਏ ਬੋਰੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚੁੱਕ ਲਿਆਵੇਗਾ। ਉਹਦਾ ਕੋਠਾ ਛੱਤਣ ਦਾ ਕੰਮ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਿਥੇ ਖਲੋਤਾ ਏ ਉਹਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ।

ਕੋਮਲ : ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਇਹ ਸੀਮਿੰਟ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਕੋਲ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਏ।

ਤਾਰੂ : ਕਾਲੇ ਚੋਰ ਕੋਲੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੀ ?

ਕੋਮਲ : ਠੇਕੇਦਾਰ ਕੋਲੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਠੇਕਾ ਲਿਆ ਏ। ਠੇਕੇਦਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਬੰਦੇ, ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਸਭ ਰਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜੇ ਖਾਲਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਨਾ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਸਾਡਾ ਹੀ ਏ।

ਤਾਰੂ : ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਸਾਡਾ ਹੀ ਏ। ਜੇ ਛੱਤ ਮੇਰੀ ਡਿੱਗ ਗਈ ਤਾਂ ਥੱਲੇ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਆਉਣਾ ਏ, ਨਾ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਨੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਭੜੂਏ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ, ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ।

ਕੋਮਲ : ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇਂਗਾ।

ਤਾਰੂ : ਲੈ ਬਾਈ ਤੂੰ ਸਮਝਾ ਲੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦਾ ਉਥੋਂ ਦੋ ਬੋਰੀਆਂ। ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਓ ਬੰਦੋਬੰਸਤ ਕਰ ਦੇ।

ਕੋਮਲ : ਮੈਂ ਕੀ ਲਗਾ ਹੋਇਆਂ, ਜੋ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਦੇਵਾਂ।

ਤਾਰੂ : ਬਸ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮੁੱਕਦੀ ਏ।

ਕੋਮਲ : ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਹੀ ਜਾਏਗੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਆਹੋ ਤਾਰੂ ਮਿਲਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਰਾਹ ਲੱਭ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਹੁਣ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦੀ ਵਾਰੀ ਇਕੱਲਾ ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕੋਈ ਸੌਰਨੀ ਸੀ ? ਪੰਚਾਇਤ ਗਈ ਮਿਲਕੇ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਵੀ ਸਹਿਮ ਗਏ।

ਤਾਰੂ : ਪਰ ਚਾਚੀ ਇਹ ਦੋ ਬੋਰੀਆਂ ਮੈਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆਂਦਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਇਹ ਪਾੜ੍ਹਾ ਜੋ ਕਹੇਗਾ, ਉਹੀ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕੋਮਲ : ਗੱਲ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੀ।

ਤਾਰੂ : ਗੱਲ ਰਹਿਣੀ ਹੀ ਉਥੇ ਏ, ਬਾਕੀ ਬਾਈ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜੇਕਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲੇਗਾ ਹੀ ਨਾ।

ਕੋਮਲ : ਨਤੀਜਾ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਿਕਲਣ ਦੇਂਦੇ ਨੇ ?

ਤਾਰੂ : ਬਾਈ ਤੂੰ ਜਿਥੇ ਕਹਿਨਾ ਏ, ਸਿਰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਏ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਕਿ ਕੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਗੇਜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਬਣ ਜਾਏਗਾ ? ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਕਦੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਸਕੇਗਾ ? ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ ਆਸਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਗੇਜੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਪਰ ਚੀਸ ਤਾਂ ਦਿਲੋਂ ਉਠਦੀ ਏ ਜਦੋਂ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸੋਹਣੇ ਲੀੜੇ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਨਿੱਕਰਾਂ ਪਾਈ, ਬਸਤੇ ਪਿੱਠ ’ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹੱਸੂ ਹੰਸੂ ਕਰਦਾ ਸਕੂਲੇ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਈ ਸਾਡੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ’ਤੇ ਨੇ।

ਕੋਮਲ : ਤਾਰੂ, ਧਰਤੀ ’ਤੇ ਏਨਾ ਕੁਝ ਗ਼ਲਤ ਏ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜਿਸ ਗੇੜ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਜਾਈਏ।

ਤਾਰੂ : ਕੋਹਲੂ ਦੇ ਬੈਲ ਕੋਲੋਂ ਹੋਰ ਉਮੀਦ ਵੀ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ ?

ਕੋਮਲ : ਹਰ ਮਾਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ ਕਿ ਉਹਦਾ ਜਾਇਆ ਉਹਦੀ ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਨਿੱਘ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਝੱਖੜਾਂ ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਜਾਏ ਲੜਣ, ਹਰ ਬਾਪ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏ ਕਿ ਉਹਦਾ ਜਾਇਆ ਬਚਾਅ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ’ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਰਹੇ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਣ।

ਤਾਰੂ : ਇਹ ਹਰ ਬਾਪ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਬਾਈ।

ਕੋਮਲ : ਹਰ ਬਾਪ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਤਾਰੂ ਇਹ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਰਤੀ ਏ, ਜਿੰਨੇ ਚਾਰ ਮਰਨ ’ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚਾਰ ਮੁਏ ਤੋਂ ਕਿਆ ਹੁਆ ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ।

ਤਾਰੂ : ਲੈ ਬਾਈ ਫੇਰ ਤੂੰ ਉੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਿੱਥੇ ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਕਿੱਥੇ ਗੰਗੂ ਤੇਲੀ। ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਵਰਗਾ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦੈ ?

ਕੋਮਲ : ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲਣਾ ਉਹਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਤਾਰੂ : ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆਂ, ਜੋ ਕਹੇਗਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦੇ ਸੀਮਿੰਟ, ਕੋਠਾ ਡਿਗਦਾ ਏ ਤਾਂ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਬਹੁਤਾ ਇਹੋ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਥੱਲੇ ਦੱਬੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ...ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ-ਲਿਆ ਫੜਾ ਚਾਚੀ ਲੱਸੀ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਦੇ ਆਵਾਂ, ਸੀਮਿੰਟ ਵਾਲਾ ਸਿਆਪਾਂ ਤਾਂ ਮੁੱਕਿਆ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਤੂੰ ਖੇਤ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵੀਂ। ਸਰਪੰਚ ਹੋਰੀ ਵੀ ਪੁੱਛਦੇ ਸੀ, ਲਗਦਾ ਏ ਕੰਵਲਜੀਤ ਦੇ ਸੋਹਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਏ।

ਕੋਮਲ : ਹੁਣ ਕਾਹਦੇ ਸੁਨਹੇ ਪਏ ਭੇਜਦੇ ਨੇ ?

ਤਾਰੂ : ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਣਾ ਏ ਕਿ ਸਾਡੀ ਤੋਬਾ, ਸਾਡੇ ਪਿਉ ਦੀ ਤੋਬਾ, ਸਾਡੇ ਪਿਉ ਦੇ ਪਿਉ ਦੀ ਤੋਬਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਤੂੰ ਜਾ ਹੁਣ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਬਣਾ, ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਘੱਲ ਦੇ।

ਕੋਮਲ : ਕੰਵਲਜੀਤ ਕਿੱਥੇ ਏ ਮਾਂ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਏ, ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਅਗਲੇ ਫੱਗਣ ਏਂ, ਕੱਠੀਆਂ ਕਸੀਦਾ ਪਈਆਂ ਕੱਢਦੀਆਂ ਨੇ।

ਕੋਮਲ : ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਸਮਝਾਇਆ ਏ ਕਿ ਕਸੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਸਮਾਂ ਗੁਆਇਆ ਕਰ, ਇੰਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਸਮਝਾਉ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਕਸੀਦਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਚਾਅ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਕੋਮਲ : ਕਾਹਦੇ ਚਾਅ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਚਾਅਵਾਂ ਦੇ ਮੋਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਅਗਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਬਾਬ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕੰਵਲਜੀਤ ਨੂੰ ਬੜਿਆਂ ਤਕੜਿਆਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ ਸੋਹਰੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਆਖਣ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖਲੋਏ, ਪਿਉ ਭਰਾ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਨਾ ਲੱਭੇ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਤੂੰ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਫ਼ੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਹੋਵੇ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਫੜੀ ਤੇ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਹੋਵੇ, ਤਾਰੂ ਹੋਵੇ, ਬਾਪੂ ਹੋਵੇ।

ਕੋਮਲ : ਜੇ ਨਹੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਕੋਈ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰ ਦੇਣੈ ? ਸੁਕਣੇ ਪਾ ਦੇਣੈ, ਖਲੋਤੇ ਰਹੇ ਢੋਲੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਟਰੋਲ ਪੰਪ 'ਤੇ, ਬੋਰੀ ਖਾਦ ਦੀ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਧੇਲੇ ਧੇਲੇ ਦੇ ਬਾਊਆਂ ਦੇ ਗੋਡੀ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ

ਬੀ ਲੈਣ ਲਈਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਤਰਲੇ ਕਰਦਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਕਿਸਾਨ ਏ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਠੂਠਾ ਫੜੀ ਖਲੋਤਾ ਏ, ਤੇਲ ਦਿਉ, ਖਾਦ ਦਿਉ, ਸੀਮਿੰਟ ਦਿਉ।

(ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਤਾਰੂ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਈ ਆਉਂਦਾ ਏ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਲਹੂ ਲੁਹਾਨ ਏ)

ਤਾਰੂ : ਚਾਚੀ, ਚਾਚੀ, ਕੋਮਲ ਬਾਈ ?

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ : ਕੀ ਹੋਇਆ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਟੋਕੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਏ, ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਕੋਮਲ : ਬਾਪੂ ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਨਾ ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ :ਧਿਆਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪਲ ਦੀ ਪਲ ਸੋਚ ਆਈ, ਖੌਰੇ ਬਿਜਲੀ ਆਵੇਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਪਾਣੀ ਕਿੰਝ ਲਾਵਾਂਗੇ, ਬਸ ਪਤਾ ਈ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।

ਕੋਮਲ : ਮਾਂ ਤੂ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਤਾਰੂ : (ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਵੇਖ ਚਾਚਾ ਕਿੰਨਾ ਲਹੂ ਵਗ ਗਿਆ ਏ, ਨਾ ਇਹ ਸੀਮਿੰਟ ਦਾ ਸਿਆਪਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਮੈਂ ਆਉਂਦਾ, ਨਾ ਚਾਚਾ ਤੂੰ ਪੱਠੇ ਕੁਤਰਦਾ ਤੇ ਨਾ...ਇਹ ਸਾਰਾ ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ ਈ ਮੇਰਾ ਈਂ ਕਸੂਰ ਏ।

(ਮੰਜੇ ਦੇ ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ)

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਨਾ ਤਾਰੂ ਦੁੱਖੀ ਨਾ ਹੋ, ਜੇ ਤੂੰ ਹੀ ਹੌਸਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਫ਼ਸਲ ਕੌਣ ਸਾਂਭੇਗਾ।...

(ਫੇਡ ਆਉਟ)